

Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi työolojen parantamisesta alustatyössä (alustatyödirektiivi)

Eduskuntatunnus

U 6/2022 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 9.12.2021 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi työolojen parantamisesta alustatyössä (COM(2021) 762 final). Ehdotusta on käsitelty Ranskan, Tšekin, Ruotsin, Espanjan ja Belgian puheenjohtajuuskausilla. Neuvoston yleisnäkemyksessä saavutettiin 12.6.2023. Suomi kannatti neuvoston yleisnäkemyksiä.

Edellisen 22.1.2024 päivätyn U-jatkokirjeen jälkeen puheenjohtajavaltio sai Coreperilta tuen uudistetulle neuvottelumandaatille 26.1.2024. Mandaatin pohjalta ei päästy trilogisopuun. Puheenjohtajavaltio pyrkii tämän hetkisen tiedon mukaan edelleen saamaan trilogineuvottelut päätökseen kautensa aikana. Puheenjohtajavaltio aikoo hakea Coreperilta neuvottelumandaattia Euroopan parlamentin kanssa neuvoteltavan sovun hyväksymiseksi trilogissa. Seuraavat trilogineuvottelut pidetään 8.2.2024. Asiaa on tarkoitus käsitellä Coreperin kokouksessa 7.2.2024. Mahdollista alustavaa sopua on tarkoitus käsitellä Coreperin kokouksessa 16.2.2024.

Tämä kirjelmä perustuu puheenjohtajavaltion viimeisimpään 3.2.2024 päivättyyn kompromissiehdotukseen, joka koskee pääasiassa työsuhteolettamaa. Puheenjohtajavaltio tekee Coreperin 7.2.2024 käsittelyä varten uuden kompromissiehdotuksen, mutta tätä tekstiä ei ole vielä U-jatkokirjeen kirjoittamisen hetkellä tiedossa.

Suomen kanta

Suomen kanta asiaan on määritelty tarkemmin U-kirjelmässä U 6/2022 vp, U-jatkokirjeessä UJ 32/2022 vp ja U-jatkokirjeessä UJ 49/2023 vp. Suomen aikaisempia kantoja täydennetään työsuhdeolettamaa koskevan ehdotuksen osalta seuraavasti:

Jos neuvotteluissa haetaan ratkaisua, joka perustuu direktiivissä määriteltyihin kriteereihin, Suomi pitää tärkeänä neuvoston yleisnäkemyksen säilyttämistä mahdollisimman suurelta osin. Suomi suhtautuu myönteisesti myös lähestymistapaan, jossa työsuhdeolettaman sisältö ja kriteerit määritellään kansallisesti.

Suomi suhtautuu varauksellisesti työsuhdeolettaman soveltamista verotuksessa ja sosiaaliturva- ja rikosoikeudellisissa prosesseissa koskevaan muutosehdotukseen.

Suomi suhtautuu varauksellisesti siihen, että nimenomainen säännös siitä, että olettaja on voitava kumota samassa menettelyssä, poistettaisiin.

Pääasiallinen sisältö

Puheenjohtajavaltion kompromissiehdotuksessa ehdotetaan olennaisia muutoksia työsuhdeolettamaa koskeviin säännöksiin. Ehdotuksesta on poistettu säännökset työsuhdeolettaman indikaattoreista ja olettaman soveltumiseksi tarvittavien indikaattoreiden määrästä. Olettaman laukaisemisen edellytyksistä ei siten olisi harmonisoitua sääntelyä. Työsuhdeolettamaa koskevan artiklan 1 kohdan perusteella olisi kansallisesti määriteltävä, mitkä johtoa ja valvontaa osoittavat tosiseikat laukaisevat työsuhdeolettaman soveltumisen. Jos työtä välittävä digitaalinen alusta pyrkii kumoamaan oikeudellisen olettaman, sen asiana on osoittaa, että kyseinen sopimussuhde ei ole jäsenvaltioissa voimassa olevissa laeissa, työehtosopimuksissa tai käytännöissä, unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö huomioon ottaen, määritelty työsuhde.

Työsuhdeolettamaa koskevan artiklan 2 kohdassa on uusi säännös, joka koskee velvollisuutta luoda oikeudellinen olettaja. Kohdan mukaan jäsenvaltioiden on luotava tehokas, kumottavissa oleva työsuhdeolettama, joka on menettelyllinen helpotus alustatyötä tekeville henkilöille. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kyseinen oikeudellinen olettaja ei lisää alustatyötä tekeville henkilöille tai heidän edustajilleen aiheutuvaa taakkaa ammattiaseman määrittelemistä koskevissa menettelyissä.

Artiklan 3 kohdan mukaan olettaja soveltuu kaikissa kyseeseen tulevilla hallinnollisissa tai oikeudellisissa menettelyissä, joissa on kysymys alustatyötä tekevän henkilön ammattiaseman oikeasta määrittämisestä. Oikeudellista olettamaa ei sovellettaisi menettelyihin, jotka koskevat *yksinomaan* vero-, rikos- tai sosiaaliturvakysymyksiä. Puheenjohtajavaltion mukaan tarkoituksena on huomioida, että jäsenvaltioissa voi olla myös menettelyitä, joilla pyritään määrittelemään ammattiasema sekä työläinsäädännön soveltamisen että esimerkiksi sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisen kannalta. Olettaja soveltuisi siten tällaisissa menettelyissä, joilla on useita tarkoituksia.

Alustatyötä tekevän henkilön tai edustajan oikeutta aloittaa menettely koskeva säännös on työsuhdeolettamaa koskevan artiklan 4 kohdassa.

Artiklan 5 kohdan mukaan, jos toimivaltainen kansallinen viranomainen arvioi, että alustatyötä tekevä henkilö saattaa olla väärin luokiteltu, sen on ryhdyttävä asianmukaisiin toimiin ja menettelyihin, kansallisen lainsäädännön ja käytännön mukaisesti, ammattiaseman määrittämiseksi. Viranomaisen harkintavaltaa sisältävä säännös koskee myös muita kuin viranomaisaloitteisia prosesseja ja sisältää velvollisuuden ryhtyä myös menettelyihin.

Nimenomainen säännös siitä, että olettava on voitava kumota samassa menettelyssä, on poistettu. Samoin on poistettu säännökset työtä välittävän digitaalisen alustan velvollisuudesta avustaa alustatyötä tekevää henkilöä, joka kiistää työsuhteen olemassaolon, ja muiden viranomaisten informoinnista lopullisista päätöksistä, joilla on todettu työsuhteen olemassaolo.

Tukitoimia koskevan artiklan c alakohtaan tehdyn muutoksen mukaan niillä työtä välittävillä digitaalisilla alustoilla, joiden osalta toimivaltainen kansallinen viranomainen on todennut työsuhteen olemassaolon, on suoritettava *asianmukaista* valvontaa ja asianmukaisia tarkastuksia. Oikea-aikaisuuden vaatimus on korvattu asianmukaisuuden vaatimuksella jättäen kansallista harkintavaltaa.

Kompromissiehdotuksen teksti rajoittuu II lukuun ja 27 artiklan 1 kohtaan sekä yhteen johdanto-osan kappaleeseen.

Ehdotukseen on aiemmissa kompromissiehdotuksissa tehty myös eräitä muita pienempiä muutoksia verrattuna U-jatkokirjeessä UJ 49/2023 vp selostettuun.

Muilta osin pääasiallisen sisällön osalta viitataan U-jatkokirjeen UJ 49/2023 vp pääasiallisen sisällön yhteydessä selostettuun.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Komission direktiiviehdotus perustuu SEUT 153 artiklan 1 kohdan b alakohtaan ja 16 artiklan 2 kohtaan.

SEUT 153 artiklan 1 kohdan b alakohdassa annetaan unionille valtuudet tukea ja täydentää jäsenvaltioiden toimintaa työehtojen parantamiseksi. Tällä alalla Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat SEUT 153 artiklan 2 kohdan b alakohdan nojalla antaa tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen direktiivejä vähimmäisvaatimuksista, jotka pannaan täytäntöön asteittain, ottaen huomioon kunkin jäsenvaltion edellytykset ja kussakin jäsenvaltiossa voimassa oleva tekninen sääntely. Näissä direktiiveissä on vältettävä säätämästä sellaisia hallinnollisia, taloudellisia tai oikeudellisia rasitteita, jotka vaikeuttavat pienten ja keskisuurten yritysten perustamista taikka niiden kehittämistä.

SEUT 16 artiklan 2 kohdassa annetaan Euroopan parlamentille ja neuvostolle valtuudet tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen antaa säännöt, jotka koskevat luonnollisten henkilöiden suojaamista henkilötietojen käsittelyssä.

Päätöksenteko neuvostossa tapahtuu määräenemmistöllä.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentin täysistunto on vahvistanut työllisyys- ja sosiaaliasioiden valiokunnan (EMPL) 12.12.2022 tekemän päätöksen ottaa trilogineuvottelujen pohjaksi Elisabetta Gualminin raportti.

Kansallinen valmistelu

Valtioneuvoston U-kirjelmä U 6/2022 vp käsiteltiin EU-ministerivaliokunnassa 27.1.2022. Lisäksi U-kirjelmää käsiteltiin EU-asioiden komitean alaisessa työoikeusjaostossa (jaosto 28). Jaostoa on kuultu asiasta säännöllisesti käsittelyn edetessä neuvostossa. Komission direktiiviehdotuksesta on kuultu myös työsuojelu- ja työllisyysjaostoja (jaostot 26 ja 29).

U-jatkokirjelmä UJ 32/2022 vp käsiteltiin EU-ministerivaliokunnassa 18.11.2022 ja työ-oikeusjaostossa 11.11.2022. U-jatkokirjelmä UJ 49/2023 vp käsiteltiin työoikeusjaostossa kirjallisessa menettelyssä 19.-22.1.2024.

EU-ministerivaliokunta kirjallinen menettely 6.-7.2.2024

Työoikeusjaosto kirjallinen menettely 6.2.2024.

Eduskuntakäsittely

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunnot TyVL 1/2022 vp ja TyVL 16/2022 vp.

Suuri valiokunta SuVEK 51/2022 vp: Valiokunta yhtyy erikoisvaliokunnan lausunnon mukaisesti valtioneuvoston kantaan.

Suuri valiokunta SuVEK 154/2022 vp: Valiokunta yhtyy erikoisvaliokunnan lausunnon mukaisesti valtioneuvoston kantaan.

Suuri valiokunta 9.6.2023.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Kansallista lainsäädäntöä on kuvattu U-kirjelmässä U 6/2022 vp ja U-jatkokirjelmässä U 32/2022 vp.

Taloudelliset vaikutukset

Taloudellisia vaikutuksia on käsitelty U-jatkokirjelmässä 32/2022 vp.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Neuvottelut ovat tilanteessa, jossa on epäselvää, onko puheenjohtajavaltion kompromissiehdotukselle löydettävissä määränenemmistö.

Asiakirjat

Puheenjohtajavaltion kompromissiehdotus 3.2.2024 (6104/24)

Komission direktiiviehdotus (COM(2021) 762 final)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

TEM Johanna Ylitepsa, erityisasiantuntija, johanna.ylitepsa(at)gov.fi, puh. 029 506 4207
VNEUS Sarita Friman, EU-erityisasiantuntija, sarita.friman(at)gov.fi, p. 050 441 0966

VAHVA-tunnus

EU/852/2022

Liitteet -

Viite -